

Gospodarske skušnje.

* Žito pregloboko sejati ni dobro. Gosp. Röstel je ogledoval seme pod zemljo, ko je začelo kaliti in dalje naprej, ko je jelo koreninice spuščati po zemlji. Videl je pri tem, da globoko vsejano seme ni naredilo globokeje koreninice, marveč najmočnejše so bile bilke ondi, kjer je seme v zemlji bolj pri vrhu bilo. Kadar je seme ležalo prav globoko, tedaj so prve stranske koreninice kmalu opešale v rasti, druge pa, ki so bile bolj pri vrhu, so jih kmalu presegle. Najbolja globočina za setev po Röstelnovih skušnjah je en palec (eno colo) do poldruzega palca. Toliko globočine je zadosti, da seme začne kmalu in krepko kaliti, pa tudi vlage (mokrote) dobiva dovolj. Iz njegovih skušenj pa se je tudi pokazalo, da globoka setev semena ne varuje zmrzline.

* Krt — dobrotnik. Še zmiraj ni konec pravde: ali je krt dobra ali škodljiva žival; zato ga nekteri preganjajo na vso moč — in vendar je dokazano in spričano, da krt ne spodje nobene korenine in da se noben krt ne dotakne nobene koreninice pod zemljo. Spet imamo novo pričo za to. Gospod Weber v Zürich-u v Švajci je 50 krtovih želodcev preiskaval; krti so mu bili prineseni iz različnih krajev, — in v nobenem želodcu ni bilo sledú kake rastlinice; samo ostanki črvičev so bili v njem. Dalje je skušal to-le: nekoliko krtov so djali v veliko kišto z zemljo napolnjeno; v to zemljo so djali frišnih rastlinskih korenin in pa sila veliko mnogovrstnih črvičev in druge mesene robe. V 9 dneh sta požrla 2 krti 841 kebrovih črvov, 193 vodnih glist, 25 gosenic in pa celó živo miš. Kader se je krtom dajalo meso in rastlinstvo, žrli so samo mesovje; lakote so poginili, ko se jim je dajalo samo rastlinstvo. Ali ni to jasno kot beli dan, da se krt ne dotakne nobene rastline in da se živi prav samo od tistih črvov in mrčesov, ki nam krompir, repo, žito, vrtnino itd. pokončujejo. Ali ni po takem pokončevanje krtov za to malo nadlego, ki jo delajo senožetim, polju in vrtu, prav neumno? Ali si ne pokončuješ s pokončevanjem krtov najboljih dobrotnikov svojih?

* Mravlje, ki se nahajajo v gozdih (borštih), pokončujejo gosenice na repi. — To naznanja neki gospodar, ki je na zeljnik prinesel žakelj mravelj, pa jih je po zeljniku stresel. Drugi dan ni bilo skor nobene gosenice več. Skusimo!

Gospodarske novice.

* Silno veliko goljufijo s črvičjimi jajčki Japaneških svilnih gosenic so zasledili letos na Laškem. Na Laško dobivajo že več let vsako leto iz Japana en milijon škatljic z jajčki svilnih (židnih) gosenic. V Milani so letos našli 20.000 škatljic (kartonov) z vsemi znamenji, štempeljni in markami, kakor jih imajo prave japaneške škatljice, samo — konzulatnega štempeljna niso imele. Ko so te škatljice odprli, bile so prazne; bile so namenjene v to, da bi bili goljufi domače laško seme noter djali. Zdaj se lahko ugane, zakaj da so se svilorejci pretekla leta zeló pritoževali, da Japaneško seme je malo prida. Te škatljice, pravega semena polne, bile bi po 30 do 35 frankov vredne, domače seme pa je celó dober kup. Velikanska je tedaj bila to goljufija. Kupčijski laški minister je dal za goljufi slediti, al bili so nekteri veliki trgovci v Milanu sumljivi, in zato je vsa preiskava po vodi splavala. Vé se saj zdaj, da ni vse seme Japaneško, ktero se prodaja za tako!

Letošnja letina v Evropi.

Na Francoskem se pričakuje srednja letina in zatoraj se je že mnogo žita nakupilo po Ogerskem. — V Belgiji bo izvrstna letina. — O žetvi na Angleškem se piše različno. Vreme je zadnji čas bilo boljše in so se ječmen, oves in mnoga žita zlo popravila, o katerih se je že mislilo, da so zarad velike suše zgubljena. Za nektera žita je vendar dež že prekasno došel. Na južnem Nemškem bo letina mnogo boljša, kakor v severni, v kateri še srednjega pridelka ne bo. V južni Rusiji je suša tudi mnogo kvara napravila in se zatoraj tudi pričakuje samo srednja letina. Zakladnice v Odesi in družih skladiščih so celó prazne. — V Moldavi in Valahiji je prav obilna letina, ker je tamo dež še o pravem času vse popravil. — Na Švicarskem bo prav dobra letina; tudi grozdja in sadja je tamo obilo. — Na Virtemberškem bo letina dobra, posebno je tamo letos hmelj prav lep in poln; tudi v tamošnih vinogradih prav lepo kaže, samo sadja bo malo. — Na Saksonskem so tudi z letošnjo žetvijo zadovoljni, čeravno jim je mnogo toča vzela. — Iz Laškega prihajajo zastran letine prav veseli glasi; žita, vina, olja, riškaše, svile, vsega bo obilo. — Iz Španskega pa so došli hudi glasi zastran letine. V Kastilji že dolgo gospoduje lakota, posebno okoli Madrida je strahovita nadloga; letošnja žetva pa se kaže tako slaba, da celó ni upati, da bi kaj bolje postalo. — V Rimski Kampaniji pa so kobilice skoraj vse pojedle. — Iz vsega tega se vidi, da ne bo letošnja žetva preslaba v Evropi, mnogo še je vendar v Božjih rokah.

„Slov. Gosp.“

Politične stvari.

Sprava.

Pod naslovom „Versöhnung“ piše med drugim „Reform“ to-le:

„Dve leti ste pretekli, kar se vrši nova vladija v Avstriji, a niti takraj, niti unkraj Litave ni še izvršena. Med Magjari si večina, ktera zdaj krmilo v rokah ima, dosledno prizadeva, tako imenovano „poravnavo“ na postavni poti do popolne ločitve dognati; manjšina (levica) je bolj poštena: ona odkritosrčno pravi, da ne mara za poravnavalne postave in kar brez ovinkov zahteva, da se Ogerska odcepi od Avstrije. Čem bolj se tedaj spoznava, da hoja države na tacih dveh bergljah (in to je dvalizem) ni varna, in čem bolj Nemci priznavajo, da jim zveza s takim ogerskim kraljestvom ni na korist, tem manj skrivajo nekteri izmed njih svoje simpatije do prusko-nemške edinosti in to kar naravnost po časnikih trobijo. V takem položaji Avstrije in ker Magjar in Nemeč vlečeta vsak na svojo stran, se res ni čuditi, ako se Slovani na Rusijo ozirajo in da se jim ta prijazna kaže.

Česka dežela, ki šteje veliko prebivalcev in to prav omikanih, je za obstanek Avstrije veliko važnejša kakor Ogerska. Česko kraljestvo je isti čas, z isto pogodbo, z istimi svoboščinami in pravicami kakor Ogersko prišlo k hiši Habsburški. Nočemo omeniti, kar se je potem godilo na Ogerskem in Českem, čeravno bi bilo, kar bi povedati mógli, na hvalo Čehom (glej 1848. leto!). Prišlo je 1861. leto, ko se je cesarstvu oktroala ustava. Kako so se o tej vèdli Magjari, kako Čehi? Magjari so jo kar naravnost zavrgli in so tirjali tisto posebno ustavo, ki si so jo ob času punta prisvojili s puntarskimi pomočki. Čehi so sprejeli to ustavo pod pogojem, da bo cesarju obveljalo to, da vsi narodi Avstrije jo sprejmejo; prišli so v državni zbor misleči, da

tudi Ogrji pridejo, in da se bode potem predrugačila ustava po zgodovinskih pravicah posamesnih dežel. Ako pa vsi narodi žrtujejo državni edinosti toliko, kar je treba, volja je bila to tudi Čehe. Al cesarju ni obveljalo dovršiti februarske ustave, in po takem se Čehi niso več mislili vezane na to ustavo. Čehi pa niso kakor Magjari zahtevali svoje posebne ustave; ker ni bilo februarske ustave več, hoteli so priti v izredni državni zbor, da bi si bili ondi vsi narodi avstrijski naredili vsem narodom pravično ustavo. Al Nemci so se svojim uporom pokopali izredni državni zbor, — osnovala se je tako imenovana „poravnava“ z Magjari, ktera je razcepila cesarstvo na dvoje. Zoper ta dvalizem protestujejo Čehi, in to ne iz samolastne sebičnosti, temuč na blagor cesarstvu in cesarski hiši. In iz tega se je vnelo česko vprašanje.

Skušalo se je, to vprašanje rešiti dobrovoljno. Ta skušnja je spodletela; vendar ne mislimo, da je spodletela za vselej. Mi upamo, česar želimo. Komur pa je res mar za obstanek Avstrije, ta mora želeti spravo s Čehi in spravo s Slovani vsemi, in mora pomagati, da se doseže ta sprava. Bog ne daj, da bi se kadaj reklo: prepozno je!“

Kaj bi preprost kmet svetoval, ako bi sedel v državnem zboru.

Državni zbor je pred svojim razhodom ugibal denarne zadeve našega cesarstva, uganil ni konečno družega kot to, da nam je povikšal davke. Gospod minister je rekel, da ga sicer težko stane predlaganje povišanih davkov, al da si ne more drugač pomagati, in večina državnih poslancev mu je pritrčila, mislé, da „sila kola lomi.“ Našim državnim poslancem gré, kakor so „Novice“ povedale, čast in hvala, da so po dr. Toman-u krepko govorili zlasti zoper povišanje zemljiščinega davka in da tudi niso glasovali za povišanje naših bremen, — al njihovi glasi žalibog! bili so glasovi vpijočega v puščavi. Naši poslanci so res pravo trdili, da še sedanje zemljiščine davke silno težko nosi naša dežela; to vé vés svet, in pri poslednji meri je neki zemljemerec po pravici rekel, da kranjske dežele za same davke ne vzame.

Da davki morajo biti v vsaki državi, to je gotovo, saj država je to, kar veliko gospodarstvo, to pa ima stroške, in stroški se morajo pobogati z dohodki. Al glavno pravilo dobrega gospodarstva je to, da šparavno ali varčno ravná. Kolikor mogoče malo izdajati, to je podlaga dobremu gospodarstvu; to je prvo! Če nimaš, ne potrosi več, kar imaš. Varčnost, varčnost je tedaj prvo pravilo.

Kaj se v naši državi ne bi dalo veliko veliko milijonov prihraniti? — Gotovo! Brali smo v stroških ministerstva za vojaštvo silne stroške za armado. Jaz ne govorim tukaj, da bi se prostemu vojaku plača znižala, saj je pičla, — al pri plačah in pokojninah velicah oficirjev bi se dalo prihraniti sila veliko. — Druga vrsta, kjer bi se varčnost lahko vpeljala, je pri uradnih. Uradnikov je veliko veliko preveč. Še se spominjamo francozkih časov, ko je na priliko v velikem okraji en sam davkar vsa davkova opravila opravljal. Pri vojaki in uradnikih bi se tedaj morala varčnost pričeti. To je glavna stvar. Pa še pri drugih rečéh. Brali smo, na priliko, da ministerstvo za skrivne potrebe ima veliko stroškov in da podpira časnikov veliko. Čmu to? Časnikov je kot listja in trave, in gotovo jih ima vlada na svoji strani brez plače obilo, ako so narodi ž njo zadovoljni. Zato jej mora prva skrb biti, da varčno gospodari in državljanom ne naklada prevelicah butar, —

državljanom naj dovoli svobodno gibanje, narodu vsacemu pa njegove pravice. In mir in zadovoljnost bodeda kraljevala — in taki vladi so narodi najbolji vojaki — brez obilih uradnikov.

To so misli preprostega kmeta, pa brez zamere!
M. I—r.

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XI. odborovi seji slovenske Matice

v Ljubljani 9. julija.

(Konec.)

Pregledovalec društvenih računov gosp. prof. Šolar poroča, da je vse račune našel v najlepšem redu, tako, da se istina, ki jo hrani g. blagajnik, na tanko vjema s knjigo, v katero se zapisujejo prejemki in stroški.

Iz sporočila blagajnikovega o računu, ki se ves natisne tudi v vabilu k 4. občnemu zboru, danes samo to posnamemo, da je Matica od 1. julija 1867. leta do 1868. leta imela vseh dohodkov 8.519 gold. 43½ kr. stroškov pa 1.495 „ 70 „
V ostanku 7.023 „ 70 „
je pa le 3.358 „ 90 „
ki se smejo potrošiti, ostalih . . . 3.664 „ 80 „
je pa istina, ki se po pravilih mora naložiti.

Iz 3.358 gold. 90 kr. se najprej plačajo knjige, ki jih Matica letos dá na svetlo.

Proračun za 1868/9. l. kaže, da se bode prihodnje leto s tem, kar je iz prejšnjih računov ostalo za izdavanje knjig, to je 3.795 gold. 7 kr. in s prihodki, ki se jih nadjamo

prihodnje leto 2.292 *) „ 77 „
smelo porabiti 6.087 gold. 84 kr.

Zrebovanje je določilo, da iz odbora stopijo naslednji gg. odborniki: a) ljubljanski: 1. Anton Kos, 2. Fr. Levstik, 3. dr. J. Zlat. Pogačar in 4. dr. L. Vončina; vnanji: 1. Ant. Črne, 2. M. Majar, 3. dr. R. Razlag, 4. Drag. Šavprl, *) 5. dr. A. Vojska in 6. dr. Jos. Vošnjak.

Četrtemu občnemu zboru se odkaže sreda 5. avgusta ob 9. uri dopoldne. — Reši se prošnja g. Drag. Žagarja s tem, da mu odbor privoli 20 iztisov „Zgodovine slovenskega naroda“ za razdelitev v okolici ljubljanski. Po nasvetu g. dr. E. H. Coste se slavni zgodovinar in pospeševatelj česke literature g. France Palacki izvoli za častnega uda slov. Matice, kar se mu po dr. Bleiweisovem nasvetu je brž po seji naznanilo z brzopisom.

Slovansko slovstvo.

Srbsko i hrvaško.

* Prirodopis živinstva, bilinstva i rudstva. Za zreliju mladež sastavio Jos. Torbar. Sa 351 bojadisanom slikom. U vel. 8-ni 124. str. sloga a 34 vrlo liepo bojadisane ploče slika iz sva tri carstva, i 29 crnih, na kojih je naslikano lišće; izašlo je to djelo u put nakladom g. Hartmana. Pregledavši to djelo, moramo ga natoplije preporučiti kao vrlo koristnu pomoćnu knjigu za poznavanje prirode; stoji samo 2 for. 40 novč.

* Književne zabave hrvatsko-srbske, u kojoj su sastavci g. Velimira Gaja, izašo je svezek II.

*) Tako naj se popravi dotična številka, ki se je vrinila v proračunu, kterege naznanja vabilo k 4. obč. zboru.

**) Gosp. Šavprl je sicer v odbor stopil še le 1867. leta, toda na mesto g. Štef. Kocijančiča (voljenega pri 1. obč. zboru), ki se je 1867. leta odpovedal odborništvu.